หมวดที่ 5 เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

ในหมวดนี้จะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทางด้านการค้าต่างประเทศ แนวนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ดุลการค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ รวมทั้งแนวทางแก้ไขเมื่อประเทศต้องประสบกับดุลการค้าหรือดุลการชำระเงินขาดดุล

บทที่ 12
การค้าระหว่างประเทศ

บทนำ

การค้าระหว่างประเทศ (International Trade) เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ ในประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Open Economy) จะมีเรื่องของการค้าระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องกับรายได้ประชาชาติ ถ้าประเทศเราทำการค้ากับนานาประเทศ แล้วมีเงินตราต่างประเทศไหลเข้ามากกว่าที่สูญเสียออกไป ที่เรียกว่ามีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเกินดุล จะมีผลทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นสูงโดยการทำงานของตัวทวีของการส่งออก

$$\Delta Y = k(\Delta C + \Delta I + \Delta G + \Delta F)$$

$$F = X - M$$

F = การส่งออกสุทธิ (Net Export)

X = มูลค่าสินค้าส่งออก (Export)

M = มูลค่าสินค้านำเข้า (Import)

k_f = ตัวทวีของการส่งออก (The Foreign Multiplier)

$\Delta Y = k_f \times \Delta X$

การค้าระหว่างประเทศเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่ประเทศต่าง ๆ ต้องทำการค้าระหว่างกัน ผลดีผลเสียของการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนแนวทางที่ประเทศต่าง ๆ จะเลือกผลิตสินค้าและทำการค้าระหว่างประเทศให้เป็นผลดี[1] ซึ่งเป็นเรื่องที่จะได้ศึกษาพิจารณากันต่อไปใน

---

[1]Melville J. Ulmer. **Economics : Theory and Practice.** 2nd ed., (New York : Houghton Mifflin Co., 1959), p.624.

1. แนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ
2. นโยบายการค้าระหว่างประเทศ
3. การค้าระหว่างประเทศของไทย

วัตถุประสงค์

1. อธิบายแนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของกลุ่มคลาสสิกและทฤษฎียุคใหม่ได้

2. อธิบายนโยบายการค้าโดยเสรีกับนโยบายโดยคุ้มกันที่ประเทศต่าง ๆ ใช้อยู่ได้

3. อธิบายนโยบายการค้าต่างประเทศของไทยและแนวโน้มของการค้าระหว่างประเทศของไทยได้

1. แนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

หากเราถือว่าแต่ละประเทศเป็นหน่วยเศรษฐกิจหน่วยหนึ่ง การวิเคราะห์ปัญหาการค้าระหว่างประเทศจะใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค เช่น เรื่องสมการการผลิต เส้นผลผลิต เส้นเป็นไปได้ในการผลิต เพราะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่าง ๆ ก็มีลักษณะคล้ายความสัมพันธ์ของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ภายในประเทศเดียวกัน ได้แก่ 1. การจัดสรรทรัพยากรการผลิต 2. การใช้ทรัพยากร และ 3. ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ **แต่ลักษณะการค้าระหว่างประเทศ (International Trade) กับการค้าภายในประเทศ (Interregional Trade) อาจมีสิ่งแตกต่างกันบางประการ** เช่น.-

(1) การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ระหว่างหน่วยเศรษฐกิจภายในประเทศเดียวกัน สามารถทำได้ง่ายกว่าในกรณีของระหว่างประเทศ ซึ่งมีอุปสรรคข้อขัดข้องทั้งทางด้านคมนาคมและกฎหมายของแต่ละประเทศ

(2) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศแตกต่างกัน เช่น การใช้เงินตราต่างชนิดกัน ระบบภาษีอากรแตกต่างกัน ระบบการขนส่งและการคมนาคมต่างกัน เป็นต้น

(3) สภาพทางสังคมและการเมืองของแต่ละประเทศแตกต่างกัน โดยเฉพาะรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ มักเข้าแทรกแซงการค้าระหว่างประเทศมากกว่าการค้าภายในประเทศ และการค้าระหว่างประเทศมักแบ่งแยกเป็นกลุ่มตามลัทธิการเมือง

ลักษณะเฉพาะของเศรษฐกิจระหว่างประเทศซึ่งแตกต่างไปจากเศรษฐกิจภายในประเทศดังกล่าว จึงได้มีทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่ออธิบายปัญหาการค้าระหว่างประเทศว่า ประเทศต่าง ๆ ทำไมจึงต้องทำการค้าระหว่างประเทศและควรทำการค้าในปริมาณสักเท่าใดจึงจะสมควร และศึกษาถึงผลกระทบของข้อจำกัดทางการค้าระหว่างประเทศ เช่น กำแพงภาษี การร่วมกลุ่มของประเทศต่าง ๆ ฯลฯ ที่มีต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า

นักเศรษฐศาสตร์พวกแรกที่สนใจเรื่องการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ **กลุ่มพาณิชยนิยม (Mercantilisms)** ในระหว่างปี พ.ศ. 1993-2293 ซึ่งถือว่าแต่ละประเทศเปรียบเสมือนเป็นพ่อค้าผู้หนึ่งที่พยายามจะหาทางขยายการค้ากับประเทศอื่น โดยพยายามให้ประเทศของตนได้เปรียบดุลการค้าให้มากที่สุด คือ ให้ส่งสินค้าไปขายต่างประเทศมากและนำสินค้าเข้าประเทศได้น้อย เพื่อให้ได้ทองคำเข้าประเทศได้มาก เพราะเชื่อว่ายิ่งได้ทองเข้าประเทศมากก็จะยิ่งทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองและมีอำนาจมากขึ้น **นักเศรษฐศาสตร์ฝ่ายพาณิชยนิยมในสมัยนั้น**

จึงมุ่งใช้นโยบายการค้าโดยคุ้มกัน (Protective Trade Policy) เพื่อให้ได้เปรียบ โดยการควบคุมมิให้สินค้าต่างประเทศเข้ามาโดยวิธีต่าง ๆ กัน ต่อมานักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก (Classical Economy) พยายามวางหลักเกณฑ์ชี้ถึงสาเหตุที่มีการค้าระหว่างประเทศ และอธิบายประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ เริ่มแต่ อดัม สมิธ (ระหว่างปี พ.ศ. 2246-2333) ได้ชี้ให้เห็นว่า **การที่กลุ่มพาณิชยนิยมเชื่อว่าประเทศจะมีความมั่งคั่งเพราะมีปริมาณทองคำและเงินสูงนั้นไม่ถูกต้อง เพราะทองคำหรือเงินเป็นเพียงสินค้าชนิดหนึ่งเท่านั้น** ถ้าอุปทานมีมากไป ค่าของเงินก็จะตกต่ำลง และราคาของสินค้าอื่นย่อมสูงขึ้น อดัม สมิธ เชื่อว่า หากปล่อยให้ทุกประเทศมีการค้าเสรีแล้ว ในที่สุดทองคำและเงินก็จะให้ไหลเข้าสู่ประเทศเอง **อดัม สมิธ จึงเน้นให้มีนโยบายการค้าเสรี (Free Trade Policy)** โดยไม่มีการควบคุมแทรกแซงใด ๆ จากรัฐ เพื่อส่งเสริมให้มีการแบ่งแยกแรงงานอย่างเต็มที่ ให้ทุกประเทศได้เลือกผลิตสินค้าแต่เฉพาะที่สามารถผลิตได้ในราคาต้นทุนต่ำเพื่อแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศอาจแบ่งออกได้เป็น (1) ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศยุคเก่า กับ (2) ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศยุคใหม่ ดังนี้.-

1. ทฤษฎียุคเก่า (Classical Theory) ตั้งอยู่บนรากฐานของทฤษฎีมูลค่าแห่งแรงงาน (Labor Theory of Value) ซึ่งถือว่ามูลค่าแลกเปลี่ยนของสินค้าต่าง ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับแรงงานที่ใช้ผลิตสินค้านั้น ๆ อิทธิพลในการผลิตที่สินค้าชนิดหนึ่งมีต่อสินค้าอีกชนิดหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับแรงงานที่ใช้ในการผลิต ถ้าแรงงานที่ใช้ในการผลิตน้อยก็จะมีค่าแลกเปลี่ยนต่ำ ทั้งนี้ก็เพราะในระยะของกลุ่มคลาสสิก ปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่ใช้แรงงาน การใช้เครื่องจักรยังไม่แพร่หลาย รากฐานของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศจึงตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการผลิต และในขณะเดียวกันการเคลื่อนย้ายแรงงานจะต้องทำได้อย่างสมบูรณ์ (Perfect Mobility) **การเคลื่อนไหวมีอยู่ 2 ประการ** คือ.-

(ก) แรงงานเคลื่อนไหวจากอาชีพหนึ่งไปยังอีกอาชีพหนึ่งโดยไม่เกิดความยุ่งยากปั่นป่วน

(ข) แรงงานเคลื่อนไหวจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่งได้อย่างเสรีไม่มีสิ่งใดขัดขวาง

ผลของการมีจรภาพ (Mobility) แห่งแรงงานอย่างสมบูรณ์ตามสมมติฐานดังกล่าวนี้ จะช่วยให้ทุกท้องถิ่นมีแรงงานทุกอาชีพในระดับเดียวกัน มีสมรรถภาพเท่าเทียมกัน เพราะในขณะที่ท้องถิ่นใดในประเทศหนึ่ง ๆ ขาดแคลนแรงงาน อัตราค่าจ้างจะส่งแรงงานในท้องถิ่นอื่นก็จะเคลื่อนย้ายมาทำมากขึ้น ทำให้อัตราค่าจ้างแรงงานลดลงเข้าสู่ระดับเดียวกัน มีสมรรถภาพ

เท่าเทียมกันได้ในที่สุด*

อดัม สมิธ (Adam Smith) ชี้ให้เห็นว่า การที่ประเทศต่าง ๆ มีความสามารถในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดไม่เท่าเทียมกัน คือ ในสินค้าชนิดเดียวกันและปริมาณเท่ากันนั้น ประเทศ ก. อาจผลิตโดยใช้แรงงานน้อยกว่าประเทศ ข. **นับเป็นการได้เปรียบโดยเด็ดขาด (Absolute Advantage)** ซึ่งอดัม สมิธ สรุปว่า การได้เปรียบโดยเด็ดขาดนี้เป็นต้นเหตุให้มีการค้าระหว่างประเทศ โดยให้แต่ละประเทศเลือกผลิตแต่สินค้าที่ประเทศนั้นมีต้นทุนการผลิตต่ำเพื่อส่งไปซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน

แต่อย่างไรก็ตาม การให้ทุกประเทศเลือกผลิตแต่เฉพาะสินค้าที่สามารถผลิตได้ในราคาต้นทุนต่ำนั้น อาจมีกรณีที่ประเทศหนึ่งตกอยู่ในสภาพที่ไม่ว่าจะผลิตอะไรก็ตาม ต้นทุนก็จะสูงไปกว่าประเทศอื่นทั้งนั้น แล้วการค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ในเรื่องนี้ **เดวิด ริการ์โด (David Ricardo) ได้เสนอการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage)** ว่า ถึงแม้ประเทศหนึ่งจะอยู่ในฐานะเสียเปรียบอีกประเทศหนึ่งในการผลิตสินค้าทุกชนิดก็ตาม ประเทศทั้งสองก็ย่อมจะทำการค้าต่อกันได้ โดยแต่ละประเทศจะเลือกผลิตเฉพาะสินค้าที่เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าอื่นแล้ว ประเทศตนสามารถผลิตได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำสุด แล้วทำการแลก

---

*เนื่องจากนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิกเชื่อว่า การค้าต่างประเทศนั้น **แตกต่าง** ไปจากการค้าภายในประเทศ กล่าวคือ การค้าภายในประเทศสินค้าจะถูกผลิตขึ้นมาจากท้องถิ่นที่สามารถผลิตได้ในราคาต่ำสุด และมูลค่าของสินค้ากำหนดโดยค่าจ้างแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้านั้น ถ้าสินค้า ก. สามารถขายได้ในราคาที่สูงกว่าต้นทุนที่เป็นค่าจ้างแรงงาน คนงานจะย้ายจากงานผลิตสินค้าอื่นเข้ามาผลิตสินค้า ก. มากขึ้น เมื่อคนงานผลิตสินค้า ก. มีมากขึ้น อุปทานของสินค้า ก. เพิ่มขึ้น จะทำให้ราคาสินค้า ก. ลดลงเรื่อย ๆ จนเท่ากับค่าใช้จ่ายในการผลิต คือ อัตราค่าจ้างนั่นเอง ในกรณีตรงกันข้าม ถ้าสินค้า ข. ต้องขายในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนค่าแรงงาน เขาก็จะไม่ผลิตสินค้า ข. และหันไปผลิตสินค้าอื่นจนกว่าระดับราคาสินค้าจะสู่ระดับปกติ นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิกสมมติให้ราคาสินค้าเท่ากับค่าแรงงานทั่วประเทศ และแรงงาน **การผลิตภายในสามารถเคลื่อนย้ายอย่างสมบูรณ์** ถ้าค่าจ้างแรงงานในกรุงเทพฯ สูงกว่าที่ขอนแก่น แรงงานจากขอนแก่นก็จะเคลื่อนย้ายมากรุงเทพฯ มากขึ้น ในที่สุดอัตราค่าจ้างแรงงานก็จะมีความโน้มเอียงที่จะเท่ากันทั่วประเทศ แต่ในกรณีของการค้าต่างประเทศนั้น นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิกเห็นว่า **แรงงานไม่สามารถเคลื่อนย้ายข้ามประเทศได้เหมือนกับแรงงานภายในประเทศ** หากค่าจ้างแรงงานที่สหรัฐอเมริกาสูงกว่าของไทย คนไทยก็ไม่สามารถอพยพเข้าไปสหรัฐฯ ได้อย่างเสรี จนทำให้ค่าจ้างในไทยสูงขึ้น และค่าจ้างในสหรัฐลดลง จนกระทั่งเข้าสู่ระดับเดียวกันได้ ในกรณีเช่นนี้นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิกจึงมีคำถามว่า การค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นหรือไม่ และประเทศคู่ค้าควรจะซื้อหรือขายสินค้าอย่างใด

เปลี่ยนสินค้าที่ผลิตขึ้นกับอีกประเทศหนึ่ง โดยยกตัวอย่างสมมติว่า การค้าระหว่างประเทศไทยกับฟิลิปปินส์ มีสินค้าอยู่ 2 ชนิดคือ ข้าวกับน้ำตาล โดยประเทศทั้งสองมีความสามารถในการผลิตดังนี้.-

	ไทย *(ต้นทุนสินค้าหนึ่งหน่วย)*	**ฟิลิปปินส์** *(ต้นทุนสินค้าหนึ่งหน่วย)*
ข้าว (แรงงานผลิต)	100	90
น้ำตาล (แรงงานผลิต)	120	80

ตามตัวอย่างนี้ ประเทศทั้งสองจะมีต้นทุนเปรียบเทียบของการผลิตข้าวและน้ำตาลดังนี้.-

ประเทศ	**น้ำตาล**	**ข้าว**
ไทย	$\frac{120}{100}$ หรือ 1.2	$\frac{100}{120}$ หรือ 0.8
ฟิลิปปินส์	$\frac{80}{90}$ หรือ 0.9	$\frac{90}{80}$ หรือ 1.0

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยนั้นมีต้นทุนการผลิตทั้งข้าวและน้ำตาลสูงกว่าฟิลิปปินส์ แต่เมื่อคิดเป็นต้นทุนเปรียบเทียบออกมาแล้ว ไทยมีต้นทุนการผลิตข้าวต่ำกว่าฟิลิปปินส์ และมีต้นทุนการผลิตน้ำตาลสูงกว่าฟิลิปปินส์ ซึ่งถ้ายึดตามทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของเดวิด ริการ์โด แล้ว ประเทศไทยควรจะเลือกผลิตแต่เฉพาะข้าว และฟิลิปปินส์ควรจะเลือกผลิตเฉพาะน้ำตาล แล้วประเทศทั้งสองต่างก็จะได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย

สำหรับกรณีที่ 2 ประเทศต่างก็มี **ต้นทุนเปรียบเทียบเท่ากัน** ถ้าพิจารณาตามทฤษฎีของริการ์โดแล้ว **การค้าระหว่างประเทศย่อมไม่เกิดขึ้น** เพราะการค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นเมื่อต้นทุนเปรียบเทียบในแต่ละประเทศต่างกันเท่านั้น หากต้นทุนเปรียบเทียบของแต่ละประเทศไม่ได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนและการเลือกผลิตเฉพาะอย่างแล้ว การค้าระหว่างประเทศจะไม่เกิดขึ้น

เพื่ออธิบายกรณีต้นทุนเปรียบเทียบเท่ากัน จะขอสมมติใหม่เป็นว่า ให้ต้นทุนการผลิตข้าวและน้ำตาลของไทยและฟิลิปปินส์ มีดังนี้.-

	ไทย *(ต้นทุนสินค้าหนึ่งหน่วย)*	ฟิลิปปินส์ *(ต้นทุนสินค้าหนึ่งหน่วย)*
ข้าว (แรงงานผลิต)	1	1.5
น้ำตาล (แรงงานผลิต)	6	9

ทั้ง 2 ประเทศจะมีต้นทุนเปรียบเทียบของการผลิตน้ำตาลและข้าว ดังนี้.-

ประเทศ	น้ำตาล	ข้าว
ไทย	$\frac{6}{1}$ หรือ 6	$\frac{1}{6}$ หรือ 0.1
ฟิลิปปินส์	$\frac{9}{1.5}$ หรือ 6	$\frac{1.5}{9}$ หรือ 0.1

ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่า ต้นทุนเปรียบเทียบของทั้ง 2 ประเทศเท่ากัน การแลกเปลี่ยนจึงไม่ก่อประโยชน์อันใดแก่ประเทศทั้งสอง เพราะการที่ไทยจะเอาข้าวไปแลกน้ำตาลจากฟิลิปปินส์ ไทยต้องสีข้าว 6 หน่วยเพื่อให้ได้น้ำตาล 1 หน่วยเป็นการตอบแทน ซึ่งหากไทยจะผลิตน้ำตาลเสียเองโดยลดการผลิตข้าวลงเสีย 6 หน่วย เพื่อนำต้นทุนมาใช้ในการผลิตน้ำตาลก็จะได้น้ำตาล 1 หน่วย ซึ่งมีผลเท่ากับการนำข้าวไปแลกน้ำตาลจากฟิลิปปินส์นั่นเอง และถ้ามองทางด้านฟิลิปปินส์ก็จะเป็นทำนองเดียวกัน ดังนั้น **ในกรณีที่มีต้นทุนเปรียบเทียบเท่ากัน การค้าระหว่างประเทศย่อมไม่เกิดขึ้น**

จากการทำความเข้าใจทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของนักเศรษฐศาสตร์สมัยคลาสสิกดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่า การค้าระหว่างประเทศไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่มีการค้าได้เปรียบอย่างสมบูรณ์ (Absolute Advantage) เท่านั้น แต่ในกรณีที่มีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ก็สามารถมีการค้าระหว่างประเทศโดยเปรียบเทียบ โดยที่ทั้งสองฝ่ายได้กำไรจากการค้าระหว่างประเทศได้ แต่ก็เป็นการแน่นอนว่า เมื่อมีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าประเภทใด ก็จะต้องมีการเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative disadvantage) ในสินค้าประเภทอื่นด้วย[2]

---

[2]วิญญู วิจิตรวาทการ, ดร. **เศรษฐกิจระหว่างประเทศ.** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, 2516), หน้า 4.

นักศึกษาจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของกลุ่มคลาสสิกเป็นทฤษฎีขั้นพื้นฐาน (Pure Theory) ที่เกี่ยวกับปัญหาทางด้านการผลิต (Supply) การสั่งสินค้าเข้าและส่งสินค้าออก โดยมิได้พิจารณาทางด้านการเงิน การเคลื่อนย้ายทุน หรือการเคลื่อนย้ายรายได้

2. ทฤษฎียุคใหม่ (Modern Theory) ตามทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิกมีข้อสมมติให้ต้นทุนการผลิตเท่ากับค่าจ้างแรงงาน และแรงงานไม่สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศได้ โดยให้มีสินค้าซื้อขายกันระหว่าง 2 ประเทศเพียง 2 ชนิด ตามทฤษฎีมูลค่าแห่งแรงงาน (Labor Theory of Value) นั้น นักเศรษฐศาสตร์สมัยต่อมาคัดค้านว่าผลตอบแทนของแรงงานในรูปของค่าจ้างจะไม่เท่ากันแม้แต่ในประเทศเดียวกัน เพราะแรงงานมีหลายประเภทหลายระดับ มีความรู้ความชำนาญแตกต่างกัน การเปลี่ยนแปลงอาชีพของแรงงานจะต้องใช้เวลาและการฝึกอบรม และตามข้อเท็จจริงสินค้ามิได้ผลิตขึ้นจากแรงงานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยปัจจัยการผลิตอื่น ๆ เช่น ที่ดิน ทุน ด้วย ดังนั้นการเปรียบเทียบจำนวนแรงงานในสินค้า 2 ชนิด เช่น น้ำมันเชื้อเพลิงกับผ้า จะเห็นได้ว่า การผลิตน้ำมันต้องใช้สินค้าประเภททุนมากกว่าการทอผ้า เป็นต้น นักเศรษฐศาสตร์ในสมัยต่อมาจึงสร้างทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ โดยพยายามอธิบายว่า ปัจจัยการผลิตที่ประเทศมีอยู่จะสามารถผลิตข้าวได้กี่ตัน ผลิตผ้าได้กี่หลา แทนที่จะกล่าวว่า คนงาน 1 คน ทอผ้าได้กี่หลาใน 1 วัน ตามแนวคิดเดิมของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศยุคใหม่จึงเริ่มเน้นต้นทุนการผลิตที่ใช้ในปัจจัยการผลิตทุกชนิด โดยใช้ทฤษฎีราคา (Price Theory) ช่วยอธิบายถึงกลไกกระบวนการผลิต ทฤษฎีที่น่าสนใจก็คือ

(1) ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส (Theory of Opportunity Cost)

(2) ทฤษฎีการค้าที่พิจารณาปริมาณทรัพยากร (Factor Endownments Approach)

1. ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส (Theory of Opportunity cost) "ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost)" หมายถึง การเสียโอกาสที่จะหารายได้จากการนำไปใช้ผลิตอย่างอื่น เช่น นาย ก. เป็นเกษตรกรเคยให้คนอื่นเช่าที่ดินทำนา 10 ไร่ ได้ค่าเช่านาปีละ 20,000 บาท ต่อมา นาย ก.เลิกให้เช่านา และเข้าทำนาเสียเอง ในกรณีนี้นาย ก.จะมีต้นทุนค่าเสียโอกาสปีละ 20,000 บาท เพราะการที่นาย ก.เลิกให้เช่านา 10 ไร่ และมาทำเสียเอง ทำให้นาย ก.เสียโอกาสที่จะได้รับรายได้ปีละ 20,000 บาท จากที่เคยได้รับจากการให้เช่านาไปในทางเศรษฐศาสตร์เรียกค่าใช้จ่ายที่ไม่ชัดแจ้ง (implicit cost) นี้ว่า *"ต้นทุนค่าเสียโอกาส"* หรือบางแห่งเรียกว่า

"ต้นทุนในการเลือก (alternative cost)" ต้นทุนค่าเสียโอกาสนี้อาจปรากฏในสภาพต้นทุนค่าเสียโอกาสคงที่ (constant opportunity cost) ต้นทุนค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น (increasing opportunity cost) หรือต้นทุนค่าเสียโอกาสลดลง (decreasing opportunity cost) ก็ได้

ศาสตราจารย์ ฮาร์เบอเลอร์ (G. Harberler) ได้นำเอา**ต้นทุนค่าเสียโอกาส** ดังกล่าวนี้มาเป็นหลักในการพิจารณาการค้าระหว่างประเทศ โดยอธิบายว่า ระหว่างการผลิตข้าวกับผ้า ราคาข้าวในระยะยาวจะถูกกำหนดขึ้นจากการพิจารณาว่า ถ้าต้องการข้าวเพิ่มขึ้นอีก 1 ถัง จะต้องลดการผลิตผ้าลงเท่าใด โดยใช้เส้นการผลิตที่เป็นไปได้ (Production Possibility Curve หรือ PPC) อธิบายว่า ปัจจัยการผลิตที่ประเทศมีอยู่ทั้งหมด จะสามารถใช้ผลิตข้าวได้กี่ถัง ผลิตผ้าได้กี่หลา หรือถ้าจะผลิตทั้งข้าวและผ้าจะผลิตได้ในอัตราต่าง ๆ กันอย่างไร

2. **ทฤษฎีการค้าที่พิจารณาปริมาณทรัพยากร (Factor Endownments Approach)** ตามกฎของต้นทุนเปรียบเทียบของนักเศรษฐศาสตร์สมัยคลาสสิก กล่าวว่า ประเทศหนึ่งประเทศใดจะส่งสินค้าออกเมื่อราคาเปรียบเทียบของสินค้าภายในประเทศมีราคาต่ำกว่า และจะสั่งสินค้าเข้าเมื่อเปรียบเทียบแล้วสินค้านั้นที่ผลิตได้มีราคาสูงกว่า ปัญหาที่ตามมาก็คือ มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ต้นทุนเปรียบเทียบมีความแตกต่างกัน และทำไมเส้นต้นทุนการเปลี่ยนแปลงการผลิต (Transformation Costs) ของประเทศต่าง ๆ จึงแตกต่างกัน ในเรื่องนี้ ศาสตราจารย์ โอห์ลิน (B. Ohlin) ได้ให้ความกระจ่างไว้ในทฤษฎีการค้าที่พิจารณาปริมาณทรัพยากร

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่พิจารณาปริมาณทรัพยากรตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ชาวสวีเดน 2 ท่านคือ เฮคเชอร์ (Heckscher) กับ โอห์ลิน (Ohlin) ที่เรียกว่า *"ทฤษฎีการค้าที่พิจารณาปริมาณทรัพยากร หรือทฤษฎีเฮคเชอร์-โอห์ลิน" (Factor Endownments Approach or Heackscher-Ohlin Theory)** เห็นว่าปริมาณปัจจัยการผลิตและทรัพยากรที่ประเทศต่าง ๆ มีอยู่ (factor endownments) เป็นต้นทุนที่ทำให้**เส้นการผลิตที่เป็นไปได้ (Production Possibility Curve หรือ PPC)** ของแต่ละประเทศแตกต่างกันและการที่แต่ละประเทศมี PPC แตกต่างกันจึงเกิดการค้าระหว่างประเทศขึ้นตามทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Theory of Comparative

---

*เนื่องจาก เฮคเชอร์ และโอห์ลิน มีแนวความคิดในการอธิบายทฤษฎีต้นทุนเปรียบเทียบที่เน้นทางด้านปัจจัยการผลิตโดยผ่านทางทฤษฎีการผลิต (Production Theory) กับทฤษฎีการกระจาย (Distribution Theory) คล้ายคลึงกัน นักเศรษฐศาสตร์ปัจจุบันจึงจัดรวมเป็นทฤษฎีเดียวกันเรียกว่า "ทฤษฎีเฮคเชอร์-โอห์ลิน (Heckscher-Ohlin Theory)"

Advantage) เพราะประเทศต่าง ๆ จะมีความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตต่างกัน และสัดส่วนการใช้ปัจจัยทำการผลิตสินค้าแต่ละอย่างก็จะแตกต่างกัน แต่ละประเทศจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ จะมีการขายสินค้าที่ผลิตได้จากปัจจัยการผลิตที่ประเทศตนมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์และซื้อสินค้าที่ตนเสียเปรียบอันเนื่องจากมีปัจจัยการผลิตในประเทศของตนในปริมาณน้อย การค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นด้วยเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือ

(ก) ประเทศต่าง ๆ มีปัจจัยการผลิตชนิดต่าง ๆ (factor endownments) เป็นปริมาณและอัตราส่วนไม่เท่ากัน

(ข) ประเทศต่าง ๆ มีวิธีการผลิต (Production Function) สำหรับสินค้าแต่ละชนิดไม่เหมือนกัน

ดังนั้น ประเทศที่มีที่ดินมาก ค่าเช่าต่ำ และสามารถผลิตพืชผลได้ต้นทุนต่ำ ก็ควรผลิตสินค้าเกษตร ประเทศที่มีแรงงานมาก ค่าจ้างแรงงานต่ำ ก็ควรผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานมาก ส่วนประเทศที่มีทุนมาก ก็ควรผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนเป็นส่วนมากส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ และควรจะนำสินค้าประเภทที่ประเทศตนมีปัจจัยการผลิตอยู่น้อยเข้าประเทศ

เส้นการผลิตที่เป็นไปได้ (PPC) บางแห่งเรียกว่า *"เส้นอาณาเขตการผลิต" (Production frontier)* หรือ *"เส้นปริมาณการผลิตทดแทน" (Product transformation curve)* เป็นเส้นแสดงถึงความสามารถในการผลิตของแต่ละประเทศจากทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ปัจจัยทุน แรงงาน และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

สมมติว่า ประเทศ ก.มีทรัพยากรที่สามารถใช้ผลิตสินค้าได้เพียง 2 ชนิด คือ.-

1. ยาสูบ ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องใช้แรงงานมาก
2. น้ำมัน ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องใช้ทุนมาก

สัดส่วนในการที่จะเลือกผลิตสินค้าทั้งสองในปริมาณต่าง ๆ กันตามทรัพยากรที่มีอยู่จะเป็นดังนี้

การเป็นไปได้	ยาสูบ	น้ำมัน
A	15	0
B	14	1
C	12	2
D	9	3
E	5	4
F	0	5

ถ้านำตัวเลขแสดงการผสม (combination) ในการเลือกผลิตสินค้าทั้งสองไปพล๊อตจะได้เส้นแสดงการเป็นไปได้ในการผลิต ดังนี้.-

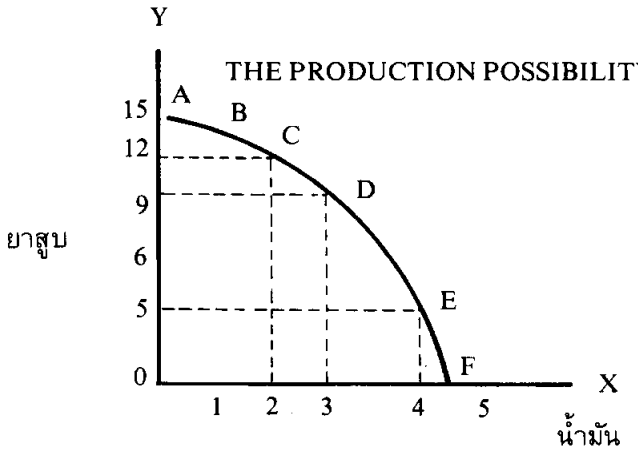

ตามรูป หากประเทศ ก. ตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดไปผลิตยาสูบซึ่งใช้แรงงานมาก็จะผลิตยาสูบได้อย่างเดียว = 15 และจะผลิตน้ำมันไม่ได้เลย แต่ถ้าจะผลิตน้ำมันอย่างเดียว = 5 ก็จะผลิตยาสูบไม่ได้เลย ความลาดชันของเส้นนี้จะแสดงอัตราส่วนการผลิตทดแทนซึ่งกันและกัน ระหว่างยาสูบกับน้ำมัน คือ ถ้าประเทศ ก. จะผลิตยาสูบเพิ่มขึ้นก็ต้องลดการผลิตน้ำมันลง

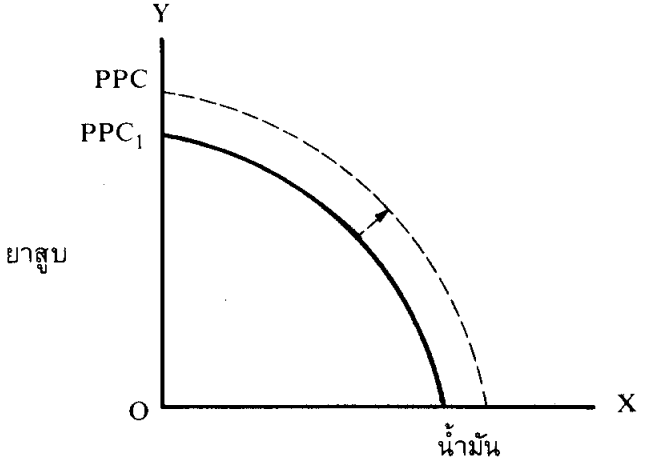

ตามรูป เส้น PPC ซึ่งเป็นไปได้ในการผลิตเลื่อนสูงขึ้นไปในทางขวาเป็น PPC_1 แสดงว่าประเทศ ก. จะสามารถทำการผลิตทั้งยาสูบและน้ำมันได้มากขึ้นกับประเทศ ก.มีทรัพยากรการผลิตเพิ่มขึ้น

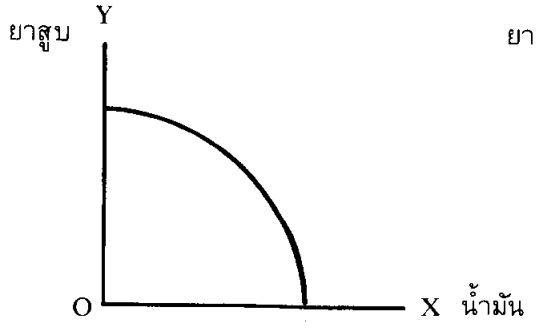

รูปที่ 1

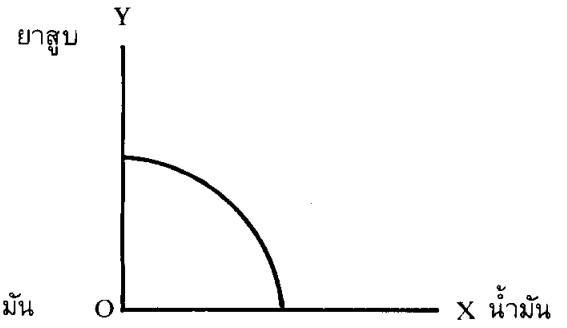

รูปที่ 2

ตามรูปทั้ง 2 นี้แสดงให้เห็นว่า ปริมาณทรัพยากรการผลิต (factor endownments) ที่ประเทศต่าง ๆ มีอยู่แตกต่างกันนั้น เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เส้นเป็นไปได้ในการผลิต (PPC) ของแต่ละประเทศแตกต่างกัน

รูปที่ 1 เป็น PPC ของ**ประเทศที่มีแรงงานเหลือเฟือ (labor abundant)** แต่ขาดแคลนปัจจัยการผลิตประเภททุน ปลายข้างหนึ่งของ PPC จะขยายไปทางแกนตั้งซึ่งเป็นการผลิตยาสูบที่ต้องใช้แรงงานมาก

รูปที่ 2 เป็น PPC ของ**ประเทศที่มีปัจจัยทุนเหลือเฟือ (capital abundant)** แต่ขาดแคลนแรงงาน ปลายข้างหนึ่งของ PPC จะขยายไปทางแกนนอน ซึ่งเป็นการผลิตน้ำมันที่ต้องใช้ปัจจัยทุนมาก

ตามทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบพอสรุปได้ว่า ประเทศใดมีทรัพยากรมากผลิตชนิดใดเหลือเฟือ ประเทศนั้นก็จะมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าซึ่งใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนั้นเป็นส่วนประกอบสำคัญเพื่อส่งออกไปขายและเปลี่ยนสินค้ากับประเทศอื่น **โดยเฮคเชอร์กับโอห์ลิน (Heckscher-Ohlin) ใช้ราคาของปัจจัยการผลิตโดยเปรียบเทียบเป็นหลักในการพิจารณาสภาพความเหลือเฟือของปัจจัยการผลิต** เช่น ประเทศ ก. ถือเป็นประเทศที่มีแรงงานเหลือเฟือได้ถ้ามีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าประเทศอื่น ในกรณีนี้ประเทศ ก.ก็ควรผลิตสินค้า**ที่ต้องใช้แรงงานเป็นส่วนประกอบหลัก (labor-intersive)** เพื่อเป็นสินค้าส่งออกเพราะมีต้นทุนต่ำ เป็นต้น และตามสภาพการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน สินค้าออกของประเทศที่มีปัจจัยทุนมากก็มักจะเป็นสินค้าประเภท**ที่ใช้ปัจจัยทุนเป็นส่วนประหลัก (capital intensive)** และสินค้าออกของประเทศที่มีแรงงานมากก็มักจะเป็นสินค้าที่ใช้แรงงานอัตราสูง ส่วนสินค้าขั้นปฐม (primary product) ปรากฏว่า ทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource) มีบทบาทสำคัญกว่าปัจจัยทุนและแรงงานและชนิดของสินค้าออกมักจะขึ้นอยู่กับประเภทของที่ดินที่เหมาะสมในการผลิต เช่น

ไทยผลิตข้าว มาเลเซียผลิตยางพารา ลังกาผลิตใบชา เป็นต้น **เมื่อประเทศต่าง ๆ มุ่งผลิตสินค้าที่ตนมีปัจจัยการผลิตมากโดยมีต้นทุนต่ำเพื่อนำมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันแล้ว แต่ละประเทศก็จะได้รับประโยชน์จากการผลิตและการค้าระหว่างประเทศนั้นร่วมกันทั้งหมด** เพราะการผลิตโดยอาศัยหลักการแบ่งงานกันทำตามความถนัดนี้จะช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกใช้แรงงาน ทุน และทรัพยากรต่าง ๆ อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพทำให้ประเทศต่าง ๆ มีรายได้อันแท้จริงสูงขึ้นซึ่งเป็นผลประโยชน์ร่วมที่ได้จากการค้าต่างประเทศ

ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ เมื่อประเทศต่าง ๆ เลือกผลิตสินค้าที่ตนมีความถนัดหรือมีดินฟ้าอากาศเหมาะสม เช่น ไทยปลูกยางพารา เพราะมีดินฟ้าอากาศเหมาะสม ญี่ปุ่นผลิตรถบรรทุกเพราะมีความถนัดแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกัน จะช่วยให้เกษตรกรไทยมีรถบรรทุกคุณภาพดีราคาถูกใช้ ส่วนชาวญี่ปุ่นมียางคุณภาพดีราคาไม่แพงใช้ เป็นต้น ความจริงไทยเราก็ทำรถบรรทุกได้แต่ต้นทุนอาจสูง ส่วนญี่ปุ่นก็อาจจะปลูกยางพาราได้แต่คุณภาพไม่ดีต้นทุนสูง ดังนั้นการค้าระหว่างประเทศจึงเท่ากับเป็นการจัดสรรทรัพยากรของโลกที่มีอยู่จำกัดให้สามารถสนองความต้องการของพลโลกได้มากที่สุด เพราะถ้าแต่ละประเทศเลือกผลิตสินค้าที่ตนถนัด มีต้นทุนต่ำแล้วนำมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน จะช่วยให้พลโลกได้สินค้าที่มีคุณภาพและราคาถูกสนองความต้องการได้มากขึ้น เราพอจะสรุปประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศเมื่อ "อัตราการค้า (Term of Trade)"* ขยายตัวได้ ดังนี้.-

(1) **พลโลกมีสินค้าและบริการสนองความต้องการเพิ่มขึ้น** การค้าระหว่างประเทศช่วยให้พลโลกมีสินค้าและบริการสนองความต้องการได้มากขึ้น เพราะสินค้าใดที่ประเทศเราผลิตไม่ได้ก็สามารถซื้อหาจากประเทศอื่นได้ ถ้าหากประเทศเราจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทำการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เช่น ผลิตน้ำมันเชื้อเพลิงจากพืชผลทางเกษตร ผลิตรถยนต์ ผลิตเครื่องจักร เป็นต้น ก็อาจทำได้แต่อาจมีราคาแพง และคุณภาพไม่ดี แต่ถ้าทุกประเทศเลือกผลิตสินค้าเฉพาะที่ตนเป็นแล้วมาทำการค้าระหว่างประเทศ พลโลกก็จะได้ประโยชน์จากการค้าต่างประเทศ คือ มีสินค้าและบริการสนองความต้องการได้เพิ่มขึ้น

(2) **ประเทศต่าง ๆ จะมีผลิตผลเพิ่มขึ้น** การค้าระหว่างประเทศจะช่วยให้ประเทศต่าง ๆ สามารถผลิตสินค้าและบริการในปริมาณที่สูงขึ้น เพราะแต่ละประเทศจะเลือกผลิตแต่สินค้าที่

---

*อัตราการค้า (Terms of Trade) คือ ดัชนีราคาสินค้าส่งออกหารด้วยดัชนีราคาสินค้านำเข้า โดยคิดเป็นร้อยละ

ตามสูตร $\frac{Px}{Pm} \times 100$

ประเทศตนมีความชำนาญเฉพาะ (Specialization) มีทรัพยากรและดินฟ้าอากาศที่เหมาะสมแล้วนำมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน แต่ละประเทศก็จะผลิตสินค้าออกมาได้ปริมาณสูง อย่างเช่น ประเทศไทยที่ดินฟ้าอากาศเหมาะแก่การเพาะปลูก ไทยจึงผลิตสินค้าทางการเกษตรได้มากและมีราคาต่ำ แล้วส่งออกไปขายต่างประเทศเพื่อนำเงินจากต่างประเทศไปซื้อเครื่องจักรจากประเทศที่มีความชำนาญในการผลิต เป็นต้น เมื่อแต่ละประเทศทำการผลิตสินค้าและบริการได้มากขึ้น ประชากรก็จะอยู่ดีกินดีรายได้ประชาชาติสูงขึ้น

(3) **มีการจัดสรรทรัพยากรของโลกอย่างมีประสิทธิภาพ** ทรัพยากรที่ประเทศต่าง ๆ มีอยู่หากไม่มีการค้าระหว่างประเทศ อาจมีบางประเทศผลิตอาหารได้อย่างเหลือเฟือ ในขณะที่ประชากรของบางประเทศต้องอดอยาก บางประเทศมีน้ำมัน มีแร่ธาตุอยู่มากมายแต่ไม่สามารถจะขุดคุ้ยขึ้นมาทำประโยชน์ได้ ในขณะที่บางประเทศขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ แต่มีประเทศที่ฉลาด มีเทคโนโลยีสูง การค้าระหว่างประเทศจะเปิดโอกาสให้มีการจัดสรรทรัพยากรจากแหล่งที่เหลือเฟือไปยังแหล่งที่ขาดแคลน กระจายเทคโนโลยีไปยังแหล่งต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ปัญหาการอดอยาก ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรของโลกก็จะบรรเทาเบาบางลง เปิดโอกาสให้ประเทศกำลังพัฒนานำเทคโนโลยีจากประเทศที่พัฒนาแล้วมาปรับปรุงการผลิต ปรับปรุงการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ถนนหนทางและพลังงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้นได้

ตามปกติ การค้าระหว่างประเทศจะมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของประเทศที่มีขนาดเล็กมากกว่าที่จะมีต่อประเทศใหญ่ อย่างเช่น สิงคโปร์ เป็นต้น ถ้าหากมีเหตุทำให้สิงคโปร์ค้าขายกับต่างประเทศไม่ได้แม้นเพียงเวลาไม่กี่เดือน เศรษฐกิจของสิงคโปร์จะทรุดโทรมทันที คือไม่มีเครื่องอุปโภคบริโภคใช้ในประเทศ และกิจการอุตสาหกรรมต่าง ๆ ต้องปิดหมด ประชาชนจะไม่มีงานทำและจะอดอยากด้วย แต่สำหรับประเทศใหญ่ ๆ อย่างสหรัฐอเมริกา รัสเซีย หรือจีน ถึงจะเลิกซื้อขายกับต่างประเทศสัก 5 ปี ก็ยังไม่เดือดร้อนมาก เพราะประเทศเหล่านี้มีตลาดในประเทศกว้างขวางเป็นหลักอยู่[3]

นักศึกษาคงจะสังเกตได้ว่า ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่ได้นำมาพิจารณาข้างต้นนี้เป็นทฤษฎีที่สนับสนุนให้มีการค้าโดยเสรี ให้ประเทศต่าง ๆ เลือกผลิตสินค้าที่ตนสามารถผลิตได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่า ส่งออกจำหน่ายตามหลักการแบ่งงานกันทำ เป็นการใช้ทรัพยากรของโลก

---

[3]ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร์. เศรษฐศาสตร์สำหรับผู้ประกอบธุรกิจ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิทยาคาร, 2524), หน้า 174.